Nr 5

Konstitutionsutskottets betänkande i anledning av motion angående ändrade regler för valbarhet till fastighetsnämnd och byggnadsnämnd.

Motionen

I detta betänkande behandlas motionen 1972: 2 av herr Sjöholm (fp).

Hemställan avser: »att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådan komplettering av valbarhetsbestämmelserna i kommunallagen att personer med ekonomiska intressen i byggnadsverksamheten, direkta eller anknutna till arbetsgivare, icke skall vara behöriga att vara ledamöter i fastighetsnämnd och byggnadsnämnd».

Frågans behandling 1968, 1970 och 1971

Motioner med samma syfte som den nu föreliggande behandlades även 1968, 1970 och 1971.

I utlåtande *1968* (KU 1968: 31) redovisade utskottet bl. a. gällande bestämmelser, ett uttalande av JO 1966 och ett svar på en enkel fråga 1967. JO-uttalandet var av följande lydelse:

Jag har i anledning av vad som upplysts i ärendet övervägt om jag borde hos Kungl. Maj:t göra framställning om sådan ändring av gällande valbarhetsbetämmelser, att den som har starka ekonomiska intressen inom byggnadsverksamheten icke skall vara valbar till ledamot i byggnadsnämnd. Jag har mig emellertid icke bekant att behov av en sådan författningändring framkommit även på annat håll. Man torde dessutom kunna såsom regel utgå från att fullmäktige vid val av ledamöter i byggnadsnämnd beaktar om viss ledamots privata intressen är förenliga med uppdrag såsom ledamot av nämnden. Tillräckliga skäl för en dylik framställning synes därför icke föreligga.

Frågesvaret, som avgavs av statsrådet Lundkvist, innehöll följande:

Självfallet är det inte lämpligt att till ledamot eller suppleant i nämnd utses en person som kan förutses ofta komma att ha ett personligt intresse i ärenden hos nämnden. Enligt min mening skulle det dock inte vara möjligt att införa generella bestämmelser i lag för att hindra detta. Kommunerna bör för övrigt i största möjliga utsträckning lämnas handlingsfrihet vid val av förtroendemän.

För egen del uttalade utskottet följande:

Den nuvarande stora handlingsfriheten för kommunerna vid val av förtroendemän är ett viktigt led i den kommunala självstyrelsen. Inskränkningar däri bör därför företas med stor försiktighet. Tillräckliga skäl för ändring av nu gällande bestämmelser angående valbarhet till byggnadsnämnd eller andra kommunala nämnder kan enligt utskottets mening inte anses föreligga. Utskottet, som ansluter sig till den uppfattning JO utvecklat i sitt ovan återgivna uttalande, är emellertid angeläget att framhålla vikten av att rådande frihet på området inte missbrukas.

Riksdagen följde utskottet.

1970 (KU 1970: 1) hänvisade utskottet till sitt yttrande 1968 och avstyrkte enhälligt de väckta motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Även *1971* avslog riksdagen i enlighet med utskottets enhälliga hemställan (KU 1971: 9) den då väckta motionen. I motiveringen hänvisade utskottet till sina tidigare yttranden i frågan.

Nya jävsbestämmelser för byggnadsnämnd

Den 1 januari 1972 trädde förvaltningslagen (1971: 290) i kraft. Lagen ingår i det stora förvaltningsrättsliga lagkomplex som antogs av vårriksdagen 1971 (prop. 1971: 30, KU 1971: 36, rskr 1971: 222). 4 och 5 §§ förvaltningslagen innehåller bestämmelser om jäv. Enligt dessa regler är den som har att handlägga ärende jävig

1. om saken angår honom själv eller hans make, föräldrar, barn eller syskon eller annan honom närstående eller ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom själv eller någon honom närstående,

2. om han eller någon honom närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,

3. om ärendet blivit anhängigt hos myndigheten efter överklagande eller underställning eller på grund av tillsyn över annan myndighet och han tidigare hos den underordnade myndigheten deltagit i den slutliga handläggningen av ärende som rör saken,

4. om han i saken fört talan som ombud eller mot ersättning biträtt någon eller

5. om eljest särskild omständighet föreligger som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet.

Förvaltningslagen gäller handläggning av ärende hos förvaltningsmyndighet. Undantagna är dock bl. a. ärenden hos kommunal myndighet, om ärendet avgörs genom beslut som överklagas genom kommunalbesvär eller besvär hos kommunal besvärsnämnd. Detta innebär

att den oreglerade kommunalförvaltningen inte omfattas av förvaltningslagens bestämmelser. Den specialreglerade kommunalförvaltningen — bl. a. byggnadsnämnds ärendehandläggning — faller däremot i princip in under förvaltningslagens tillämpningsområde. För att göra lagens jävsbestämmelser tillämpliga i alla ärenden som handläggs av en specialreglerad nämnd — alltså även sådana där beslut överklagas genom kommunalbesvär — har med giltighet fr. o. m. den 1 januari 1972 införts särskilda bestämmelser av denna innebörd i de författningar som avser den specialreglerade kommunalförvaltningen, bl. a. i byggnadsstadgan (3 § tredje stycket, införd genom SFS 1971: 674).

Fr. o. m. den 1 januari 1972 gäller alltså för byggnadsnämnds verksamhet i stället för jävsbestämmelsen i 16 § första stycket kommunallagen de ovan återgivna strängare reglerna om jäv i förvaltningslagen.

Utskottet

Sedan den 1 januari i år gäller strängare jävsregler för byggnadsnämnds verksamhet än tidigare. På grund härav och med hänvisning till vad utskottet uttalat i sitt ovan återgivna, av riksdagen godkända yttrande 1968 över en motion med samma syfte som den förevarande, hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionen 1972: 2.

Stockholm den 15 februari 1972

På konstitutionsutskottets vägnar
GUNNAR LARSSON

Närvarande: herrar Larsson i Luttra (c), Adamsson (s), Henningsson (s), Hernelius (m), Boo (c), Johansson i Trollhättan (s), Ahlmark* (fp), Mossberg* (s), Andersson, Sten, i Stockholm* (s), Werner i Malmö* (m), Svensson i Eskilstuna* (s), Bergqvist (s), Fiskesjö (c), Molin* (fp) och Wictorsson (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

TRYCKERIBOLAGET IVAR HÆGGSTRÖM AB. STOCKHOLM 1972